

La peculiar tristesa del pastís de llimona

Narrativa, 399

Aimee Bender

La peculiar
tristesa del pastís
de llimona

Traducció d'Imma Estany

Editorial Empúries
Barcelona

Títol original: *The particular sadness of the lemon cake*
© Aimee Bender, 2010

Primera edició: octubre del 2011

© de la traducció: Imma Estany Morros, 2011

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Impressió: Liberdúplex
DL: B. 26.817-2011
ISBN: 978-84-9787-733-6

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

Per a Mir

Per aliments s'entén aquelles substàncies que, sotmeses a l'acció de l'estómac, poden ser assimilades o transformades en vida per la digestió i reparar les pèrdues que pateix el cos humà pel desgast de l'acte de viure.

Physiologie du Goût, BRILLAT-SAVARIN

PRIMERA PART

MENJAR

VA PASSAR PER PRIMERA VEGADA un dimarts a la tarda, un dia càlid de primavera a la planura propera a Hollywood, en què una suau brisa que bufava de l'oceà cap a l'est feia bellugar els pètals dels pensaments d'ull negre acabats de plantar a les nostres jardineres.

La mare era a casa, em feia un pastís. Vaig ensopegar al caminet del jardí i no vaig tenir temps de trucar, que ja m'havia obert la porta de casa.

Vols practicar una estona?, va dir, traient el cap per la porta. Em va agafar per fer-me una abraçada, i em va estrènyer contra el davantal que més m'agradava, el de cotó gastat, rivetejat amb dibuixos de parelles de cireres vermelles.

Havia deixat a punt els ingredients sobre el marbre de la cuina: el paquet de farina, la sucrera, dos ous rossos posats sobre la ranura entre dues rajoles. Un tros groc de mantega amb els contorns que es desdibuixaven. Un bol de vidre poc fondo amb pell de llimona. Vaig resseguir la fila. Era la setmana del meu novè aniversari, i havia estat un dia llarg a l'escola, amb les classes de tercer, que no suportava, i els crits al pati quan algú marcava, i ara la cuina, il·luminada pel sol, i la mare amb la seva mirada afectuosa eren uns acollidors braços oberts. Vaig ficar el dit dins la bossa de cristalls de sucre morè i vaig murmurar sí, sisplau, sí.

Va dir que teníem una hora, si fa no fa, així que vaig treure

el quadern d'ortografia. Et puc ajudar?, vaig preguntar mentre escampava llapis i papers sobre els estalvis de vinil.

No, va dir la mare, tot barrejant la farina i el bicarbonat.

El meu aniversari és al març, i aquell any es va escaure en una setmana de primavera especialment lluminosa, de colors intensos i clara, en els estrets carrers residencials on vivíem, unes quantes illes al sud de Sunset. El gessamí, amb flors que s'obrien de nit, enfilat a la reixa de l'entrada dels veïns, desprenia un perfum intens al capvespre, i cap al nord els turons ondulaven encisadors a l'horitzó, sobre les cases acotxades a la penombra. Ben aviat arribaria el canvi d'hora, i amb gairebé nou anys, jo associava el meu aniversari amb el primer senyal de l'estiu, amb la sensació a les aules de les finestres obertes i la roba més lleugera, i al cap de pocs mesos s'acabaven els deures. A la primavera se m'aclarien els cabells, d'un castany clar a gairebé rosos, quasi com la borla que la mare duia a la cua. En els jardins dels veïns, les plantes de la flor de l'amor començaven a treure les tiges verd metàl·lic per obrir-se en porpres i blaus.

La mare batia ous; tamisava farina. Hi havia un bol amb xocolata posat en gel en un costat i un altre amb fideus de colors.

Fer un pastís com aquell no era una activitat habitual a les tardes. La mare no feia pastissos gaire sovint; el que més li agradava eren les feines tàctils, i aquell pastís era tan sols una prova més d'una llarga sèrie de les darreres variacions en experiments manuals. Els darrers sis mesos havia entabanat una maduixera perquè es convertís en una planta enfiladissa, havia cosit blondes i puntes antigues i, en un rampell de motivació, havia instal·lat una porta lateral de roure a l'habitació del meu germà amb l'ajuda d'un paleta a jornal. Abans treballava d'administrativa en una oficina, però no li agradaven les fotocopiadores, les sabates de la feina ni els ordinadors, i quan el pare va acabar de pagar el préstec de la facultat de Dret, ella li va

demanar si podia agafar-se un temps lliure per aprendre a fer més coses amb les mans. Les meves mans, li va dir, al passadís, atansant els malucs cap als d'ell; a les meves mans no els han ensenyat res.

Res?, va preguntar ell, ben agafat a aquelles mans. La mare va riure fluixet. Res de pràctic, va dir.

Eren al mig del pas, al bell mig del corredor, mentre jo anava d'una habitació a l'altra amb un lleopard de plàstic. Per-dó, vaig dir.

Ell va agafar aire a tocar dels seus cabells, sentint-ne l'espessor i l'agradable olor. El meu pare normalment accedia a les seves peticions, perquè en la seva actitud encarcarada i a la mandíbula duia gravades les paraules «el qui proveeix», i ella li encantava de la mateixa manera com salta el cor d'un observador d'ocells quan sent la crida del becplaner rosat, una au camallarga, plomosa i rosada, xericant els alegres cucuts des dels manglars. Mira això, diu l'observador d'ocells. D'acord, diu el pare, donant-li un copet a l'esquena amb un grapat de cartes.

Rah!, va fer el lleopard, tornant-se'n al cau.

A la taula de la cuina vaig fullejar el quadern de deures, gaudint del crepitat del forn mentre s'escalfava. Vaig notar un senyal d'alguna cosa pertorbadora; era com si el sol tot d'una s'hagués amagat darrere un núvol i hagués tornat a brillar al cap d'uns segons. Sabia vagament que els pares havien discutit la nit abans, però els pares sempre discuteixen, a casa i a la televisió. A més a més, encara repassava mentalment, tota capficada, el fals punt marcat a l'hora de dinar, anunciat per l'Eddie Oakley, el pigat, que mai no jugava net. Vaig llegir en el quadern d'ortografia: *knack, knick, knot, cartwheel, wheelbarrow, wheelie*. Al marbre, la mare abocava una mescla groga i espessa, la massa, en un motlle per a pastissos untat amb oli i n'allisava la superfície amb la cara plana d'una espàtula de plàstic rosa.

Va comprovar la temperatura del forn i es va apartar un ble de cabells humits del front amb el dors del canell doblegat.

Som-hi, va dir, ficant el motlle dins el forn.

Quan vaig aixecar els ulls s'estava fregant les parpelles amb la punta dels dits. Em va enviar un petó volant i em va dir que anava a estirar-se una estona. D'acord, vaig fer amb el cap. A fora dos ocells tenien raons. En el quadern, vaig agafar la persona que feia una roda de carro i li vaig pintar els cordons de les sabates vermells i la cara d'un carbassa clar. Em vaig prometre que al pati faria botar la pilota més fort, i que l'enviaria just a la cantonada de l'Eddie Oakley. Vaig afegir unes quantes pomes al carretó fet a mà.

L'estança es va omplir d'olor de mantega, sucre, llimona i ous calents, i a les cinc va sonar l'alarma i vaig treure el pastís del forn i el vaig posar sobre els fogons. La casa estava en silenci. El bol posat en gel era allà mateix, sobre el marbre, a punt per fer-lo servir, i els pastissos quan són més bons és just acabats de sortir del forn, i jo no em podia esperar de cap de les maneres, així que em vaig atansar a un costat del motlle, a la part que es veia menys, i en vaig separar un trosset calent i flonjo d'un daurat intens. El vaig recobrir bé amb xocolata. Em vaig ficar de seguida el tros sencer a la boca.

QUAN LA MARE VA DEIXAR LA FEINA va passar aquells primers sis mesos, si fa no fa, embellint la casa. Cada setmana un projecte diferent. De primer va plantar una maduixera al pati del darrere, i la va lligar a la tanca fins que els fruits van començar a despuntar, uns piquets vermells formant una filera ondulada. Quan ho va tenir enllestit, es va arraulir al sofà enmig de munts de blondes antigues i va col·locar la seva millor blonda sota un bol de maduixes acabades de collir. Tot seguit va batre nata per cobrir les maduixes collides de la planta i ho va posar tot plegat en un bol de ceràmica que havia fet a l'institut i que era sobre la blonda. Era vermell i blanc, delicat i elegant, però a ella sempre li costava acceptar els compliments. Quan les maduixeres es van marcir a la tardor, la mare volia fer alguna cosa més resistent, de manera que va trucar a una amiga que coneixia un paleta i el va agafar per instal·lar una porta lateral a l'habitació del meu germà, per si mai volia sortir a fora, tot proment-li que ella el podia ajudar.

Però si no suporta estar-se a fora!, vaig dir, mentre els seguia cap a l'habitació d'en Joseph per prendre'n mides. Per què no puc tenir una porta, jo?

Ets massa petita per tenir una porta, va dir la mare. El meu germà aguantava la motxilla contra el pit, observant, i va fer un lleu moviment amb el cap quan la mare va preguntar si el lloc era l'indicat. Quant trigaran?, va demanar en Joseph.

Només hi treballarem mentre sigueu a l'escola, ens va assegurar a tots dos, tot traient un bloc de notes amb una llista de materials.

Van passar tres setmanes serrant, polint amb paper de vidre, destruint i reconstruint, la mare en texans, amb la cua de cavall ficada sota el coll de la brusa, i el paleta donant llargues explicacions sobre les mides. Quan li van obrir la paret, en Joseph va dormir sota un edredó nòrdic de més perquè s'estimava més ser al seu llit. Van treballar dia rere dia fins que la porta finalment va estar posada, i la finestra de sobre instal·lada, i el pom de la porta encastat, i les alegres cortinetes vermelles penjades fins a mig marc. La mare ho va ensenyar a en Joseph tan bon punt vam arribar de l'escola. Ta-txan!, va dir, estirant-lo pel canell i fent una reverència. Ell va posar la mà sobre el pom, va sortir per la porta, va tornar a entrar per la porta principal de casa i se'n va anar a la cuina a menjar cereals. Queda bé, va cridar des de la cuina. La mare i jo vam obrir i tancar la porta cinquanta vegades, passant la balda i fent córrer les cortines; obrint la balda i també les cortines. Quan el pare va arribar a casa a l'hora habitual, amb el seu metre vuitantatres d'alçada i abaixant el cap en passar per les portes, va fer algunes trucades des de l'habitació, i quan la mare el va treure d'allà perquè veiés l'obra acabada, ell va dir és bonic, ben fet, i tot seguit va encreuar els braços.

Què?, va fer la mare.

No res.

Té una balda, vaig dir, assenyalant-la.

És divertit, va dir ell, arrufant el nas. Tota aquesta feinada per una porta en una habitació en la qual només entra un de nosaltres.

La pots fer servir, va cridar en Joseph des de la cuina.

Per si hi ha un incendi, vaig fer.

L'hem polit d'allò més bé, va dir la mare, fregant-se les dures ríes recents de les mans.

Molt fines, va dir el pare, tocant les cortines.

En havent sopat, mentre el pare acabava la feina que li quedava per fer a la seva habitació, la mare es va estirar a la catifa vermella, davant la llar de foc de maons rogencs, i tot i que a fora encara feia bo, quasi disset graus, va encendre el foc amb un tronc vell de pi que havia trobat al garatge. Vine, Rose, em va cridar, i ens vam arraulir juntes mirant de fit a fit com les flames vacil·lants llepaven el tronc i el convertien en cendra. Aquella nit vaig tenir malsons, ja que diuen que se'n té més fàcilment si hi ha massa escalfor a casa. Vaig somiar que ens capbussàvem en rius glaçats.

El meu pastís d'aniversari era l'últim projecte de la mare, perquè no el va fer amb una mescla ja preparada, sinó des del començament: la farina, el bicarbonat i l'aroma de llimona, perquè als vuit anys allò era el que havia demanat. Aleshores m'agradava molt el gust àcid. Havíem estat mirant alguns llibres de cuina juntes per trobar el més adient, i l'olor de la cuina era irresistiblement agradable. Ras i curt: el bocí que m'havia menjat era deliciós. Una pasta lleugera i calenta amb gust de llimona envoltada de sucre caramel·litzat morè.

Però a fora es feia fosc, i mentre m'acabava aquella primera mossegada, mentre aquella primera sensació s'esvaïa, vaig sentir un subtil canvi en el meu interior, una reacció inesperada. Com si un sensor, fins ara ocult profundament dins meu, traigués el periscopi per examinar l'entorn i alertés la meua boca d'alguna cosa nova. Perquè el bon gust dels ingredients —la deliciosa xocolata i les llimones fresquíssimes— semblaven una cobertura al damunt d'una altra cosa més gran i més fosca, i el gust del que hi havia a sota em començava a pujar des d'aquell mos. Notava perfectament la xocolata, però en el paladeig i el regust, en un desplegament o una obertura, semblava com si la boca també se m'omplís del gust de la petitor, la

sensació d'encongiment, de trasbals; notava una distància que, no sé com, sabia que estava connectada amb la mare, notava un sentit atapeït del seu pensament, una espiral, gairebé com si pogués tastar la força de la seva mandíbula que havia provocat el mal de cap, el qual significava que s'havia de prendre tantes aspirines com calgués, una línia de punts blancs en fila a la tauleta de nit, com una el·lipse al seu comentari: Vaig a estirar-me... No és que tinguéssim mal gust, fins llavors, però hi havia una mena de falta d'integritat en els sabors, que feia que es notessin buits, com si la llimona i la xocolata sols envoltessin una buidor. Les hàbils mans de la mare havien fet el pastís, i la seva ment havia sabut trobar l'equilibri entre els ingredients, però ella no hi era, en el pastís. Allò em va espantar tant que vaig treure un ganivet del calaix i en vaig tallar un tros ben gros, tot espatllant la forma rodona, perquè ho havia de comprovar en aquell precís instant, i el vaig posar en un plat amb flors roses i vaig agafar un tovalló del calaix dels tovallons. El cor em bategava molt de pressa. L'Eddie Oakley es va encongir fins a ser un puntet. Esperava que només m'ho hagués imaginat —potser era una llimona dolenta?, o sucre vell?—, tot i que sabia, ja mentre ho pensava, que allò que havia tastat no tenia res a veure amb els ingredients; vaig encendre el llum i em vaig endur el plat a l'altra habitació, a la meua cadira preferida, la de l'estampat de ratlles carbasses, i en cada mos pensava: «mmm, que bo, el millor que he menjat, mmm», però en cada mos: absència, gana, espirals, buits. Aquell pastís que la mare havia fet expressament per a mi, la seva filla, a qui estimava tant que de vegades la veia tancar els punys, desbordada, quan jo tornava de l'escola, i quan em rebia amb una abraçada, i jo notava com n'era d'insuficient l'abraçada amb tot el que ella em volia donar.

Em vaig menjar el tall de pastís sencer, desesperada per demostrar-me a mi mateixa que m'equivocava.

Quan la mare es va llevar, més tard de les sis, va passar per la cuina i va veure que al pastís hi faltava un tall, i em va trobar

agemolida a les potes de la cadira de ratlles carbasses. Es va agenollar i em va apartar els cabells entresuats del front.

Rosie, va dir, bonica. Estàs bé?

Vaig parpellejar obrint molt els ulls; ara em pesaven les parpelles, com si fossin petits pesos de plom que dugués penjats, com en una canya de pescar, en cada pestanya.

M'he menjat un tall de pastís, vaig dir.

Em va somriure. Li notava el mal de cap, que li feia bategar la cella esquerra, però el somriure era autèntic.

No passa res, va dir, fregant-se l'os de la cella des de sota. Com ha sortit?

Bé, vaig dir, però la veu em va tremolar.

Se'n va anar a buscar-ne un tall i va seure amb mi a terra, encreuant les cames. Tenia marcades les arrugues dels llençols a la galta.

Mmm, va fer, prenent-ne un bocinet. Et sembla que és massa dolç?

Jo notava com em creixia una muntanya dins el coll, un mal que se m'estenia cap a la gola.

Què tens, reina?, em va preguntar.

No ho sé.

Ha tornat en Joe de l'escola?

Encara no.

Què tens? Que plores? Que ha passat res, a l'escola?

Us heu barallat, amb el pare?

De fet no, va dir fregant-se la boca amb el meu tovalló. Només una discussió. No t'has de preocupar per això.

Estàs bé?

Jo?

Tu, vaig dir, redreçant-me.

Es va encongir d'espatlles. És clar. Tan sols necessitava fer una becaina. Per què?

Vaig moure el cap. Em pensava...

Va aixecar les celles, animant-me.

Té gust de buit, vaig dir.

El pastís? Va fer una rialla, sorpresa. I això és dolent? M'he descuidat algun ingredient?

No, vaig respondre. No és això. Com si no hi fossis. Et trobes bé?

Jo continuava brandant el cap. Les paraules, paraules estúpides, que no tenien solta ni volta.

Sóc aquí, va dir, alegrement. Em trobo bé. En vols?

Me'n va atansar una forquillada, tota riallera, però jo no m'ho podia menjar de cap manera. Me'l vaig empassar coll avall i, fent un esforç, la saliva em va lliscar pel costat de la bola que tenia dins el coll.

Val més que no espatlli el sopar, oi?, vaig dir.

Va ser aleshores —i només durant un segon— que em va mirar d'una manera estranya. Quina nena, va fer. Va repicar amb els dits sobre el tovalló i es va aixecar. Vinga, doncs. Comencem?

El sopar?

Pollastre, va dir, mirant-se el rellotge. És tard!

La vaig seguir cap a la cuina. En Joseph va fer-hi cap uns deu minuts més tard; el soroll sord de la seva motxilla en tocar a terra, com si hagués caigut una enclusa del sostre. Tenia la cara vermella d'haver tornat caminant, els ulls gris clar, els cabells foscos humits de suor, i la vermellor de les galtes i la llüïssor dels ulls feien que semblés com si ens volgués dir alguna cosa que li havia passat, amb anècdotes d'alta volada i bromes i ensarronades. En comptes d'això, es va rentar les mans a la pica de la cuina, en silenci. Semblava com si aplegués l'aire del seu voltant sota una capa.

La mare el va abraçar fort com si hagués estat tot un any fora, i ell li va donar uns copets a l'espatlla, igual que si fos un peluix, i tots tres junts vam tallar i netejar mentre ella feia pit de pollastre arrebossat amb mongetes verdes i arròs. En Joseph va ruixar amb lleixiu diluït la fusta per tallar, que era a la

pica. L'oli espetegava a la paella. Jo vaig intentar tornar a pensar en l'escola, però l'angoixa em va tenallar durant la meitat de l'estona que vam estar fent el sopar; mentre observava com la mare passava el pollastre cru pel pa ratllat, jo pensava: i si ho noto en el pollastre, també?, i en l'arròs?

A tres quarts de set, el cotxe del pare va arribar i va aparcar. Va obrir la porta, jovial, cridant Sóc a casa!, tal com solia fer. Ho va dir al rebedor. Al final del dia, els seus cabells, negres i espessos, estaven embullats i escabellats, ja que rebien tots els cops per les preocupacions de la feina que tenia entre mans.

Es va aturar a la porta de la cuina, però tots estàvem massa enfeïnats per córrer a rebre'l.

Guaita com treballa l'equip!, va dir.

Hola, pare, vaig fer, brandant el ganivet per saludar-lo. Sempre em semblava una mica com si fos un convidat. Benvingut a casa.

Estic content de ser aquí.

La mare va aixecar els ulls de la paella i va assentir amb el cap.

Semblava com si volgués entrar i fer-li un petó, però no estava segur de si allò funcionaria, així que va optar per deixar la cartera al costat de la paret de l'armari, va desaparèixer pel passadís per canviar-se i ja tornava a ser amb nosaltres quan ens vam asseure amb el menjar que envoltàvem servit en bols i safates. En Joseph va començar servint-se a ell mateix, i tan a poc a poc com vaig poder, em vaig servir de tot al meu plat amb cullerades rases. Mig pit de pollastre. Set mongetes verdes. Dues cullerades d'arròs.

Ara ja era fosc, a fora. Els fanals brunzien amb una tènue fluorescència blava.

El gust del sopar va ser una mica millor que el del pastís, però no gaire. Em vaig enfonsar a la cadira. Em vaig estirar la boca.

Què passa?, va preguntar la mare.

No ho sé, vaig dir, agafant-li la màniga. El pollastre té un gust estrany.

La mare va mastegar, pensativa. L'arrebossat? Potser hi ha massa romaní?

Oh, està bé, va dir en Joseph, que menjava amb els ulls posats en el plat perquè ningú li trobés la mirada i pogués parlar amb ell.

Mentre sopàvem, el meu germà va parlar una mica sobre el programa d'astronomia de després de les classes i del fet que un cosmòleg de la UCLA els visitaria aviat per explicar-los l'acceleració de l'univers. En aquest mateix moment, va dir en Joseph, va cada vegada més ràpid. Va indicar-ho amb la forquilla, i uns quants grans d'arròs van volar per sobre de la taula. El pare va explicar una història sobre el gos de la seva secretària. La mare va esmicolar tot el seu pollastre.

Quan vam haver acabat, va portar el pastís, glacejat i encetat, en una safata de porcellana groga, i va fer un gest amb les mans.

I ara, les postres!, va dir.

En Joseph va aplaudir i el pare va fer mmm, i com que jo no sabia què fer, em vaig obligar a prendre'n un altre tall, eixugant-me les llàgrimes amb el tovalló. Em sap greu, vaig mormolar. Em sap greu. Potser estic malalta. Vaig observar cada un dels seus plats atentament, però el tall del pare va desaparèixer en un segon, i fins i tot en Joseph, a qui no agradava gaire el menjar, des de sempre, i que sovint deia que voldria que existís una píndola d'Esmorzar, una píndola de Dinar i una píndola de Sopar, va dir que la mare s'hauria de presentar en un concurs o alguna cosa així. Ets l'única persona que conec que sap construir portes i pastissos i organitzar fitxers informàtics, va dir, aixecant la mirada durant dos segons.

La Rose es pensava que m'havia descuidat un ingredient, va dir la mare.

No ho he dit, vaig fer, agafant ben fort el plat, amb el pastís gomós i mal gust a la boca.

De cap manera, va dir en Joe. Hi és tot.

Gràcies, va fer ella, enrojolant-se.

Tots tenim gustos diferents, reina, va dir, acaronent-me els cabells.

Jo no volia dir això. Mare...

De tota manera, trigaré dies a fer un altre pastís. Demà començo en una feina a temps parcial. En una fusteria, a Silver Lake.

No en sabíem res, d'això, va dir el pare, fregant-se la boca. Què arranjaràs, més portes?

He dit fusteria. No fer de manyà. Faré taules i cadires.

Em puc aixecar?, vaig preguntar.

És clar, va dir la mare. Et vindré a veure d'aquí a un minut.

Em vaig banyar jo sola i me'n vaig anar al llit. La vaig sentir venir més tard, quan ja estava endormiscada. Ella dreta, al costat del meu llit. La profunditat d'ombra d'una persona percebuda des de darrere d'unes parpelles tancades. Que dormis bé, bonica, va xiuxiuejar, i em vaig agafar a aquelles paraules com si fossin un fil d'or que jo pogués seguir dins la foscor. Agafada a elles ben fort, em vaig adormir.